

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum huiusmodi relationes, quæ sunt inter creaturas & Deum, sint
realiter in ipsis creaturis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

est minus limitata: vnde ad plura se extendit sua causalitas. Et ideo in libro de Causis dicitur, qd omnis virtus vnita plus est infinita, q virtus multiplicata. Oportet autem intelligi aliquam relationem inter principium, & ea quae a principio sunt: non solum quidem relationem originis, secundum qd principia oriuntur a principio, sed etiam relationem diuersitatis: quia oportet effectum a causa distingui, cum nihil sit causa sui ipsius. Et ideo ad summam Dei simplicitatem consequitur, quod infinita habitudines siue relationes existant inter creaturas & ipsum, secundum quod ipse creaturas producit a seipso diuersas, aequaliter tamen sibi assimilatas.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd illa relatiua sunt simul natura, quae pari ratione mutuo referuntur: sicut pater ad filium, dominus ad seruum, duplum ad dimidium. Illa vero relatiua in quibus non est eadem ratio referendi ex vtraque parte, non sunt simul natura, sed alterum est prius naturaliter, sicut est Philosopho, dicit de sensu & sensibili, scientia & scibili. Et sic patet qd non oportet qd Deus & creatura sint simul natura, cum non sit eadem ratio referendi ex vtraque parte. Nihilominus autem non est necesse in illis etiam relatiuis, quae sunt simul natura, quod subiecta sint naturaliter simul: sed relationes solae.

AD SECUNDUM dicendum, qd non omnium est comparatio, quorum est relatio adinuicem: sed solum illorum quorum est relatio secundum vnā quantitatem, vel qualitatem, vt ex hoc possit vnum altero dici maius, aut melius, vel albius, vel aliquid huiusmodi. Relationum autem diuersitates possunt adinuicem referri, etiam quae diuersorum generum sunt: ea enim quae diuersorum generum sunt, sunt adinuicem diuersa. Nihilominus tamen quamuis Deus in eodem genere non sit cum creatura, sicut cōtentum sub genere: dicit tamen in omnibus generibus sicut principium generis. Et ex hoc potest esse aliqua relatio inter creaturam, & Deum: sicut inter principia & principium.

AD TERTIUM dicendum, qd non oportet subiecta relationum esse vnus generis, sed solum relationes ipsas, vt patet in hoc qd quantitas a quidditate diuersa dicitur. Et tamen vt dictum est non est eadem ratio de Deo & creaturis, sicut de his quae sunt in diuersis generibus, adinuicem nullo modo coordinata.

AD QUARTUM dicendum, qd oppositio relationis in duobus differt ab alijs oppositionibus, quorum primum est qd in alijs oppositis vnum dicitur alteri opponi, in quantum ipsum remouet: negatio enim remouet affirmationem, & secundum hoc ei opponitur. Oppositio vero priuationis & habitus & contrarietatis includunt oppositionem contradictionis, vt 4. Metaphysic. dicitur: non autem est hoc in relatiuis. Non enim per hoc opponitur filius patri, qd ipsum remoueat: sed propter rationem habitudinis ad ipsum. Et ex hoc causatur secunda differentia, quia in alijs oppositis semper alterum est imperfectum, quod accidit ratione negationis quae includitur in priuatione & altero contrariorum; hoc autem in relatiuis non oportet, immo vtrumque considerari potest vt perfectum: sicut patet maxime in relatiuis aequalitatis, & in relatiuis originis, vt aequale, simile, pater, & filius. Et ideo relatio magis potest attribui Deo, quam aliae oppositiones. Ratione quidem primae differentiae potest attendi oppositio relationis inter creaturam & Deum, non autem alia oppositio: cum ex Deo sit magis creaturarum positio, qd earum remotio: est tamen aliqua habitudo creaturarum ad Deum.

A Ratione vero secunda differentiae est in ipsis diuinis personis (in quibus nihil imperfectum esse potest) oppositio relationis, & non alia, vt posterius apparebit.

AD QUINTUM dicendum, qd cum fieri sit proprie mutari, non est secundum relationem nisi per accidens. s. mutato eo ad quod consequitur relatio: ita nec fieri. Corpus enim mutatum secundum quantitatem sit aequale, non qd mutatio per se aequalitatem respiciat: sed per accidens se habet ad ipsam. Et tamen non oportet, qd ad hoc qd de aliquo relatio aliqua de nouo dicatur, qd aliqua mutatio in ipso fiat: sed sufficit qd fiat mutatio in aliquo extremorum: causa enim habitudinis inter duos est aliquid inhaerens vtrique. Vnde ex quacumque parte fiat mutatio illius quod habitudinem causabat, tollitur habitudo quae est inter vtrumque. Et secundum hoc, per hoc qd in creatura aliqua mutatio fit, aliqua relatio de Deo incipit dici. Vnde ipse non potest dici factus, nisi metaphorice: quia se habet ad similitudinem facti, in quantum de Deo aliquid nouum dicitur. Et sic dicimus, Domine refugium factus est nobis.

AD SEXTUM dicendum, qd huiusmodi relationes cum de Deo dici incipiunt propter mutationem in creatura factam, patet qd causa quare de Deo dicitur est ex parte creaturae: & per accidens de Deo dicuntur. Non quidem accidens, quod in Deo sit vt August. dicit: sed secundum aliquid extra ipsum existens, quod ad ipsum accidentaliter comparatur. Non enim esse Dei a creatura dependet, sicut nec esse aedificatoris a domo. Vnde sicut accidit aedificatori quod domus sit: ita Deo quod creatura. Omne enim dicimus per accidens se habere ad aliquid, sine quo illud esse potest.

ARTICVLVS IX.

Vtrum huiusmodi relationes quae sunt inter creaturas, & Deum, sint realiter in ipsis creaturis.

NONO quaeritur, vtrum huiusmodi relationes quae sunt inter creaturas & Deum, sint realiter in ipsis creaturis. Et videtur qd non. Aliquae enim relationes inueniuntur, in quibus ex nulla parte relatio aliquid realiter ponit: sicut Auic. dicit de relatione quae est inter ens, & non ens: sed nulla extrema relationis magis adinuicem distant, quam Deus & creatura. ergo ista relatio non ponit aliquid realiter ex parte neutra.

¶ 1. Praet. Oe illud negandum est, ad quod sequitur processus in infinitum: sed si in creatura relatio ad Deum sit res aliqua, erit procedere in infinitum. Relatio enim illa aliquid creatum erit, si est res quaedam: & ita erit alia relatio ipsius ad Deum pari ratione, & sic in infinitum. Non ergo ponendum est quod in creatura ad Deum relatio, sit res aliqua.

¶ 2. Praet. Nihil refertur nisi ad determinatum, & vnu, vt dicitur 4. Metaphysic. vnde duplum non refertur ad quodlibet, sed ad dimidium: & pater ad filium, & sic de alijs. Oportet ergo secundum differentiam eorum quae referuntur, esse differentias eorum ad quae fit relatio: sed Deus est vnum ens simpliciter, ergo non potest ad ipsum fieri relatio omnium creaturarum, aliqua relatione reali.

¶ 3. Praet. Secundum hoc creatura refertur ad Deum, secundum qd ab ipso procedit, sed creatura procedit a Deo secundum ipsam substantiam, ergo secundum suam substantiam refertur ad Deum, & non secundum aliquam relationem superuenientem.

¶ 4. Praet. Relatio est aliquid medium inter extrema relationis, sed nihil potest esse realiter medium inter Deum

Quaest. dist. S. Thomae. K 2 & crea.

Q. 8. sequa.

D. 8. in dial. 87. q. 41.

Lib. 4. meta. cap. 10. circa finem.

Li. 4. con. 26. cono. 9.

propof. com. 3. in opa Arist. 10.

predic. aliquid a dio 10. 4.

D. 44.

fol. ad 25.

& creaturam immediate a Deo creatam, ergo relatio ad Deum non est aliqua res in creatura.

¶ 6 Præ. Philo. in 4. Met. dicit qd si omnia apparentia essent vera, res sequeretur opinionem nostram, & sensum, sed constat qd oēs creaturæ sequuntur æstimationem, siue scientiam sui creatoris, ergo creaturæ omnes substantialiter referuntur ad Deum, & non per aliquam relationem inhaerentem.

¶ 7 Præ. Inter quæ est maior distantia, minus vñ esse relatio: sed est maior distantia creaturæ ad Deum, q̄ vnius creaturæ ad aliã. Non est autē relatio creaturæ ad creaturam res aliqua, vt videtur. nã cum non sit substantia, oportet qd sit accidens, & ita qd subiecto in sit, & qd ab eo remoueri nõ possit mutatione subiecti, cuius contrariũ supra de relatione est dictũ, ergo nec relatio creaturæ ad Deum est res aliqua.

¶ 8 Præ. Sicut ens creatum distat a non ente in infinitum, ita etiam a Deo in infinitum distat: sed inter ens creatum, & non ens purum, nõ est aliqua realis relatio, vt Auicenna dicit, ergo nec inter ens creatum, & ens increatum.

SED CONTRA est, qd Aug. dicit 3. de Trini. Quod temporaliter dici incipit Deus, quod antea non dicebatur: manifestum est relatiue dici: non tamen secundum accidens Dei, qd ei aliquid acciderit: sed plane secundũ accens eius ad quod Deus incipit dici relatiue, sed accens res aliqua in subiecto est, ergo relatio ad Deum est res aliqua in creatura.

¶ 2 Præ. Oē quod refertur ad aliquid per sui mutationem, realiter refert ad ipsũ: sed creatura refert ad Deũ p sui mutationem, ergo realiter refert ad Deum.

RESPON. Dicendum, qd relatio ad Deum est aliqua res in creatura. Ad cuius euidenciam sciendum est, qd sicut dicit Cõmen. in 11. Met. qd quia relatio est debilioris esse inter oĩa prædicamenta: ideo putauerunt quidam eam esse ex fecidis intellectibus. Prima enim intellecta sunt res extra animã, in quæ primo intellectus intelligenda fertur. Secunda autē intellecta, dicitur intentiones consequentes modum intelligendi: hoc n. secundo intellectus intelligit, in quantum reflectitur supra seipsum, intelligens se intelligere, & modũ quo intelligit. Secundum ergo hanc positionem sequeretur, qd relatio nõ sit in rebus extra animã: sed in solo intellectu, sicut intentio generis, & speciei & secundarũ substantiarũ: hoc autē esse non potest. In nullo enim prædicamento ponitur aliquid, nisi res extra animam existens. Nam ens ronis diuiditur contra ens diuisum per decẽ prædicamenta, vt patet 3. Met. Si autē relatio nõ esset in rebus extra animã, nõ poneretur ad aliquid unum genus prædicamenti. Et præterea pfectio, & bonum quæ sunt in rebus extra animã, non solum attenditur fm aliquid absolute inhaerens rebus, sed etiam secundum ordinem vnius rei ad aliam: sicut etiam in ordine partium exercitus, bonum exercitus cõsistit huic n. ordini cõparat Philo. ordinem vniuersi.

¶ 11. Met. Oportet ergo in ipsis rebus ordinẽ quẽdã esse, hic autē ordo relatio quãdã est. Vnde oportet in rebus ipsis relationes quãsdam esse: secundũ quas vnum ad alterum ordinatur. Ordinatur autem vna res ad aliam, vel secundum quantitatem, vel secundum virtutẽ actiuam seu passiuã. Ex his enim solum duobus attenditur aliquid in vno, respectu extrinseci. Mensuratur enim aliquid non solum a quantitate intrinseca: sed etiam ab extrinseca. per virtutem etiã actiuam vnumquodque agit in alterum, & per passiuã patitur ab altero: per substantiam autem &

F qualitatem ordinatur aliquid ad seipsum tãtum, nõ ad alterum, nisi per accidens. secundum qd qualitas vel forma substantialis aut materia, habet rationem virtutis actiuæ vel passiuæ: & secundum qd in eis considerat aliqua ratio quantitatis prout vnum in substantia facit idem, & vnum in qualitate simile, & numerus siue multitudo dissimile: & diuersum in eisdem, & dissimile secundum qd aliquid magis, vel minus altero consideratur. Sic enim albus aliquid altero dicitur. Et propter hoc Philo. in 5. Met. species assignans relationis, quãsdã ponit ex quantitate causarum, quãsdã vero ex actione & passione. Sic ergo oportet qd res habentes ordinem ad aliquid, realiter referantur ad ipsum, & qd in eis aliqua res sit relatio. Omnes autem creaturæ ordinantur ad Deum, & sicut ad principium, & sicut ad finem. nam ordo qui est partium vniuersi adinuicem, est per ordinem est totius vniuersi ad Deum: sicut ordo qui est inter partes exercitus, est propter ordinem exercitus ad ducem, vt patet 11. Met. Vnde oportet quod creaturæ realiter referantur ad Deum, & quod ipsa relatio sit res quẽdam in creatura.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd hoc qd aliqua relatio est inter creaturas adinuicem quæ in neutro extremorum aliquid ponat, non est propter creaturarum distantiam: sed propter hoc qd aliqua relatio non attenditur secundum ordinem aliquem qui sit in rebus: sed secundum ordinem qui est in intellectu tantum, quod non potest dici de ordine creaturarum ad Deum.

AD SECUNDUM dicendum, qd relationes ipsæ nõ referuntur ad aliud per aliam relationem sed per se ipsas, quia essentialiter relationes sunt. Non autem est simile de his quæ habent substantiam absolutam, vnde non sequitur processus in infinitum.

AD TERTIUM dicendum, qd Philo. ibidẽ cõcludit, qd si oĩa referantur ad optimum, oportet in infinitum specie esse optimum. Et sic ad id quod est in infinitum specie, nihil prohibet infinita referri. Tale autē est Deus, cum perfectio suæ substantiæ ad nullum genus determinetur, vt supra habitum est. Et propter hoc nihil prohibet infinitas creaturas ad Deum referri.

AD QUARTUM dicendum, qd creatura refertur ad Deum fm suam substantiam sicut secundum causam relationis, secundum vero relationem ipsam formaliter: sicut aliquid dicitur simile secundum qualitatem causaliter: secundum similitudinem formaliter. Ex hoc enim creatura similis denominatur.

AD QUINTUM dicendum, qd cum dicitur creatura immediate a Deo pcedere, excluditur cã media creatis non tamen excluditur mediata realis habitudo, quæ naturaliter sequitur ad productionem creaturæ: sicut aequalitas sequitur productionem quãtitaris determinate: ita habitudo realis creationis, naturaliter sequitur ad productionem substantiæ creatæ.

AD SEXTUM dicendum, qd creaturæ sequuntur Deum scientiam: sicut effectus causam, nõ sicut propriam rationem essendi, vt sic nihil aliud sit creaturam esse quã a Deo sciri. hoc autem modo ponebant decentes omnia apparentia esse vera, & rem sequi conuersionem & sensum, vt scilicet vnicuique hoc esse esse, quod ab alio sentiri vel opinari.

AD SEPTIMUM dicendum, qd ipsa relatio quæ nihil est aliud quã ordo vnius creaturæ ad aliam, aliud habet in quantum est accidens, & aliud in quantum est relatio, vel ordo. In quantum enim accidens est, habet qd sit in subiecto: non autem in quantum est relatio

Li. 4. con. 19. & sequent. tom. 3.

Lib. 4. Met. ex cap. 10. Li. 5. c. ca. 16. tom. 3.

Vbi supra 5. ras hanc materiam in 1. ar. li. 11. c. 19.

Duo 89.

Li. 5. con. 13. & 14. tom. 3.

Lib. 11. Met. cõ. 12. & sequent. 3.

latio vel ordo, sed solum qd ad aliud sit quasi in aliud transiens, & quodammodo rei relatæ assistens. Et ita relatio est aliquid inhærens, licet non ex hoc ipso qd est relatio. Sicut & d actio ex hoc qd est actio, cõsideratur vt ab agente: in quãtũ vero est accidens, cõsideratur d vt in subiecto agente. Et id nihil prohibet qd esse destinat hmõ accñs line mutatione eius in quo est: qd sua rõ nõ pñcitur prout est in ipso subiecto, sed prout transit in aliud, quo sublato rõ huius accidentis tollitur quidem quantum ad actum, sed manet quantum ad cãm: sicut & subtracta materia tollitur calefactio, licet maneat calefactiois causa.

AD OCTAVVM dicendum, qd ens creatum non habet ordinem ad non ens, habet autem ordinem ad ens increatum, & ideo non est simile.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus realiter referatur ad creaturam, ita quod ipsa relatio sit res aliqua in Deo.

DECI MO queritur, vtrum Deus realiter referatur ad creaturã, ita qd ipsa relatio sit res aliqua in Deo. Et videtur qd sic. Mouens. n. realiter referatur ad motum, vnde Philoso. 5. Meta. ponit relationem mouentis & moti vt species prædicamenti relationis: sed Deus comparatur ad creaturam vt mouens ad motum. ergo referatur realiter ad creaturã. Sed diceretur, qd mouet creaturas sine sui mutatione: & ideo non realiter referatur ad rem motam.

¶ 2 Sed contra. Vnum relatiue oppositorum, non est causã qd alterum dicatur de eodem: non. n. propter hoc aliquid est duplum, quia est dimidium. nec ideo Deus est pater, quia est filius. Si ergo mouens & motum relatiue dicuntur, non ideo relatio mouentis est in aliquo, qd est in eo relatio motu. Quod ergo Deus non mouetur, non impedit quin realiter referatur: vt mouens ad motum.

¶ 3 Præt. Sicut Pater dat esse filio, ita creator dat esse creaturæ: sed pater realiter referatur ad filium. ergo & creator ad creaturam.

¶ 4 Præt. Ea quæ proprie dicuntur de Deo, & nõ metaphoricè, re significatã ponunt in Deo: Sed inter ista noia commemorat Dionys. hoc nomẽ, dñs ergo res significata per hoc nomen, Dñs, realiter est in Deo: hæc autem est relatio ad creaturam. ergo & c.

¶ 5 Præt. Sciẽtia realiter referatur ad scibile, vt patet 5. Meta. sed Deus cõparatur ad res creatas, vt sciẽs ad scitum. ergo in Deo est aliqua relatio ad creaturã.

¶ 6 Præt. Illud quod mouetur semper habet realem relationem ad mouens: sed voluntas comparatur ad volitum, vt ad mouens, motum. Nam appetibile est mouens non motum, appetitus mouens motũ, vt dicitur 1. Metaph. Cum ergo Deus velit res esse (omnia enim quacunque voluit fecit) videtur qd realiter referatur ad creaturam.

¶ 7 Præt. Si Deus ad creaturas nõ referatur, non vñ esse alia ratio, nisi quia a creaturis non dependet, & quia creaturas excedit: sed similiter corpora cœlestia a corporibus elementaribus non dependent, & ea quasi impropotionaliter excedunt. ergo secundum hoc sequeretur, quod nulla esset realis relatio corporum superiorum ad inferiora.

¶ 8 Præt. Omnis denominatio est a forma: forma autem est aliquid inhærens ei cuius est. Cum ergo Deus nominetur a relationibus ad creaturam, videtur quod ipsa relationes aliquid sint in Deo.

¶ 9 Præt. Proportio, quædã relatio realis est, sicut duplum ad dimidium: sed aliqua proportio videtur esse Dei ad creaturam, cũ inter mouens & motum oporteat esse proportionem. ergo videtur qd Deus ad creaturam realiter referatur.

¶ 10 Præt. Cum intellectus sint rerum similitudines, & voces sint signa rerum, ut dicit Phil. 1. Per herm. aliter ordinantur ista apud discipulum, & aliter apud doctorem. Doctor. n. incipit à reb. in qb. scientiam accipit in suo intellectu, cuius cõceptiones voces signant: discipulus autem incipit à uocib. p. quas in conceptiones intellectus magistri peruenit, & ab eis in rerum cognitionem. Oportet autẽ qd huiusmodi quæ de relationib. prædictis dicuntur, ab aliquo Doctore sint prius accepta. ergo apud eum huiusmodi nomina relatiua consequuntur conceptiones intellectus sui, quæ consequuntur rem. Et ita vñ qd huiusmodi relationes sint reales.

¶ 11 Præt. Huiusmodi relatiua, quæ de Deo dñr ex tpe, aut sunt relatiua fm esse, aut secundum dici. Si sunt relatiua fm dici, in neutro extremorũ aliquid ponunt realiter, hoc autem est falsum secundum prædicta: nam in creatura relata ad Deũ realiter existunt. Relinquitur ergo quod sunt relatiua secundum esse. Et ita videtur quod in utroque extremorum aliquid ponant realiter.

¶ 12 Præt. Hæc est natura relatiuorũ, qd posito uno ponitur aliud, & uno interempto aliud interimitur. Si igitur in creatura est aliqua realis relatio, oportet qd in Deo relatio ad creaturam sit realis.

SED CONTRA est, quod Aug dicit 5. de Trin. manifestum est Deum relatiue dici secundum accidens eius ad quod dici Deus aliquid incipit relatiue. ergo videtur, quod ista relationes dicantur de Deo, non secundum aliquid quod in ipso sit, sed secundum aliquid quod extra ipsum est. Et ita nihil realiter in ipso ponunt.

¶ 2 Præt. Sicut scibile est mensura scientiæ, ita Deo est mensura omnium rerum, vt Commen. dicit 10. Metaphy. sed scibile non referatur ad scientiam per relationem, quæ in ipso realiter sit, sed potius per relationem scientiæ ad ipsum, ut patet per Phil. 5. Metaphy. ergo videtur quod nec Deus dicatur relatiue ad creaturam propter aliquam relationẽ, quæ sit realiter in eo.

¶ 3 Præt. Dion dicit 10. capite de diu. nom. in causis & causatis non recipimus conuersionem similitudinis: nam effectus dicitur similis causæ, non autem econtrario. Eadem autem ratio videtur de relatione similitudinis, & de alijs relationibus. ergo videtur, quod nec quantum ad alias relationes fiat conuersio a Deo ad creaturam, ut quia creatura realiter referatur ad Deum, Deus realiter referatur ad creaturam.

RESPON. Dicendum, qd relationes quæ dicuntur de Deo ad creaturam, non sunt realiter in ipso. Ad cuius euidentia sciendum est, qd cum relatio realis consistat in ordine unius rei ad rem aliam. ut dictũ est, in illis tm mutua realis relatio inuenitur, in quibus ex utraque parte est eadem rõ ordinis unius ad alterũ, quod quidẽ inuenitur in omnib. relationib. consequentib. quantitatem. Nam cum quantitatis rõ sit ab omni sensibili abstracta, eiusdem rationis est quantitas in omnibus naturalibus corporibus. Et pari rõne qua unum habentium quantitatẽ realiter referatur ad alterum, & aliud ad ipsum. habet aut una quantitas absolute considerata ad aliã or. Quæst. dif. S. Thomæ. K 3 dincm

Per her. in pta. 10. 1.

Art. præcod.

Lib. 5. ca. 16. 10. 3.

Lib. 5. ca. 29. 10. 3.

Cap. 9. de di. no a medi. Ex præced. tit. 10. a ubi supra qras. Artic. 8. & 9. præcedent.

D. 90. 15. Et 36.

5. com. tom. 3.

1. de diu. a medio.

b. 5. com. tom. 3.

12. met. 56. 10. 3.